

СТРУКТУРУВАННЯ ВИТРАТ ПІДПРИЄМСТВА У ПРОЦЕСІ ПЛАНУВАННЯ ЗАХОДІВ З ЙОГО ТЕХНІЧНОГО РОЗВИТКУ

© 2015 ЕМЕЛЬЯНОВ О. Ю., КУРИЛО О. Б., СИМАК А. В.

УДК 658.589

Емельянов О. Ю., Курило О. Б., Симак А. В. Структурирование витрат предприятия у процессе планирования заходов з його технічного розвитку

У статті розроблено теоретичні засади структуривання витрат підприємства у процесі планування заходів з його технічного розвитку. Подано трактування поняття «структуривання витрат підприємства» як процесу упорядкування їх складу та співвідношення між окремими їх видами шляхом реалізації функцій та застосування методів управління витратами на рівні господарюючого суб'єкта. Запропоновано метод оцінювання впливу співвідношення між вартістю активної та пасивної частин основних засобів на величину фінансових результатів підприємства. Доведено існування оптимального співвідношення між величиною поточних та інвестиційних витрат підприємства. Проведено групування поточних витрат підприємства на виробництво одиниці продукції залежно від рівня її капіталомісткості шляхом виокремлення: витрат, які не залежать від зміни цього рівня; витрат, які зменшуються зі збільшенням питомої капіталомісткості, та витрат, які зростають зі збільшенням капіталомісткості продукції. Розроблено послідовність встановлення найкращого співвідношення між поточними та капітальними витратами підприємства у процесі реалізації рішень щодо впровадження нових прогресивних технологій виробництва продукції.

Ключові слова: структуривання, витрати, технічний розвиток, технологія, підприємство.

Формул: 20. **Бібл.:** 10.

Емельянов Александр Юрійович – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки підприємства та інвестицій, Національний університет «Львівська політехніка» (вул. Степана Бандери, 12, Львів, 79013, Україна)

E-mail: petrushkat@mail.ru

Курило Оксана Богданівна – кандидат економічних наук, старший викладач кафедри фінансів, Національний університет «Львівська політехніка» (вул. Степана Бандери, 12, Львів, 79013, Україна)

E-mail: laputa@meta.ua

Симак Анастасія Валеріївна – кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки підприємства та інвестицій, Національний університет «Львівська політехніка» (вул. Степана Бандери, 12, Львів, 79013, Україна)

УДК 658.589

Емельянов А. Ю., Курило О. Б., Симак А. В. Структурирование затрат предприятия в процессе планирование мероприятий по его техническому развитию

В статье разработаны теоретические основы структурирования затрат предприятия в процессе планирования мероприятий по его техническому развитию. Представлена трактовка понятия «структурирование затрат предприятия» как процесса упорядочения их состава и соотношения между отдельными их видами путем реализации функций и использования методов управления затратами на уровне хозяйствующего субъекта. Предложен метод оценивания влияния соотношения между стоимостью активной и пассивной частей основных средств на величину финансовых результатов предприятия. Доказано существование оптимального соотношения между величиной текущих и инвестиционных затрат предприятия. Осуществлена группировка текущих затрат предприятия на изготовление единицы продукции в зависимости от уровня ее капиталоемкости путем выделения: затрат, которые не зависят от изменения этого уровня; затрат, которые уменьшаются при увеличении капиталоемкости продукции, и затрат, которые растут при увеличении капиталоемкости продукции. Разработана последовательность установления наилучшего соотношения между текущими и капитальными затратами предприятия в процессе реализации решений по внедрению новых прогрессивных технологий производства продукции.

Ключевые слова: структурирование, затраты, техническое развитие, технология, предприятие.

Формул: 20. **Библ.:** 10.

Емельянов Александр Юрьевич – кандидат экономических наук, доцент, доцент кафедры экономики предприятия и инвестиций, Национальный университет «Львовская политехника» (ул. Степана Бандеры, 12, Львов, 79013, Украина)

E-mail: petrushkat@mail.ru

Курило Оксана Богдановна – кандидат экономических наук, старший преподаватель кафедры финансов, Национальный университет «Львовская политехника» (ул. Степана Бандеры, 12, Львов, 79013, Украина)

E-mail: laputa@meta.ua

Симак Анастасия Валерьевна – кандидат экономических наук, доцент кафедры экономики предприятия и инвестиций, Национальный университет «Львовская политехника» (ул. Степана Бандеры, 12, Львов, 79013, Украина)

UDC 658.589

Yemelyanov O. Yu., Kurylo O. B., Symak A. V. Structuring the Costs of Enterprise in the Process of Planning Measures for its Technical Development

The article is concerned with elaboration of theoretical basics for structuring the enterprise costs in the process of planning measures for its technological development. An interpretation of the notion of «structuring the enterprise costs» has been provided as the process of regulating their composition and the relationship between their individual kinds through implementing functions and using methods of cost management at the level of economic entity. A method for evaluating the impact of the ratio between value of the active and the passive parts of main assets on the amount of financial results of enterprise has been proposed. Existence of an optimal balance between the amount of the current and the investment costs of enterprise has been proved. A grouping of the current enterprise costs on processing of a production unit has been carried out, depending on level of its capital intensity by allocating: costs that are not affected by changes of this level; costs that are reduced when increasing the capital intensity of production, and costs that grow while increasing the capital intensity of production. A sequence for establishing the best ratio between the current and the capital enterprise costs in the process of implementation of the decisions on introduction of new progressive production technologies has been elaborated.

Key words: structuring, costs, technical development, technology, enterprise.

Formulae: 20. **Bibl.:** 10.

Yemelyanov Oleksandr Yu. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Business Economy and Investment, National University «Lviv Polytechnic» (vul. Stepana Bandery, 12, Lviv, 79013, Ukraine)

E-mail: petrushkat@mail.ru

Kurylo Oksana B. – Candidate of Sciences (Economics), Senior Lecturer of the Department of Finance, National University «Lviv Polytechnic» (vul. Stepana Bandery, 12, Lviv, 79013, Ukraine)

E-mail: laputa@meta.ua

Symak Anastasiia V. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor of the Department of Economics of Enterprise and Investment, National University «Lviv Polytechnic» (vul. Stepana Bandery, 12, Lviv, 79013, Ukraine)

Одним з основних напрямів управління доходами та витратами підприємства у середньо- та довгостроковому періодах є реалізація інвестиційних проектів, спрямованих на заміну обладнання та технологічних процесів виготовлення продукції. Як відомо, більшість видів продукції може бути виготовленою за різної комбінації обсягів виробничих ресурсів, що зумовлено здатністю факторів виробництва, зокрема живої праці та засобів праці, частково заміщувати один одного. При цьому здатність виробничих ресурсів до часткового взаємозаміщення являє собою одну з основних причин технологічних змін, які відбуваються в економіці.

Загальна тенденція розвитку науково-технічного прогресу полягає в домінуванні тих технологічних змін, які приводять до економії поточних витрат підприємств, що, своєю чергою, потребує понесення додаткових інвестиційних витрат. Тому підприємство, обираючи певне технологічне рішення з кількох альтернативних варіантів, повинно прагнути раціоналізувати співвідношення між величиною своїх поточних та інвестиційних (капітальних) витрат. Окрім того, при розробленні програми заходів з технічного переозброєння на підприємстві виникає потреба встановлення обґрунтованого співвідношення між окремими складовими капітальних і поточних витрат, що пов'язані з реалізацією цих заходів. Зокрема, це стосується визначення раціональної пропорції між активною та пасивною частинами основних засобів підприємства, а також між витратами на оплату праці та величиною амортизаційних відрахувань. Отже, у процесі планування заходів з технічного розвитку підприємства важливе значення для забезпечення належної ефективності цих заходів має структурування пов'язаних із ними витрат.

Слід відзначити, що у структурі економічних показників, зокрема витрат підприємств, у науковій літературі приділяється достатня увага. Так, Ю. В. Злотницька у праці [1] трактує це поняття як сукупність певних складових (елементів), їх характеристик і взаємозв'язків між ними. На відміну від цього, А. Г. Загородній та Г. А. Вознюк поняття «структура» тлумачать як співвідношення між складовими у загальній сукупності взаємопов'язаних елементів [2].

Також у сучасній науковій літературі представлено значну кількість праць, присвячених питанням технічного розвитку підприємств на базі їх технічного переозброєння та оцінюванню ефективності заходів з такого переозброєння з урахуванням необхідності понесення при цьому певної величини капітальних і поточних витрат. Зокрема, ці питання розглядалися у працях таких вчених, як О. І. Амоша [3], І. П. Булеев [3], А. С. Головкин [4], Г. В. Єршова [5], А. Ф. Кіт [6], О. Я. Колещук [7], В. В. Кулішов [6], К. В. Ларіна [8], Й. М. Петрович [6], С. Ф. Саннікова [4], І. Б. Скворцов [9], Г. З. Шевцова [3], В. В. Юрченко [10] та ін. При цьому під технічним переозброєнням підприємства автори роботи [7] розуміють комплекс заходів з підвищення техніко-організаційного рівня виробництва, його механізації й автоматизації, з модернізації та заміни застарілого і фізично зношеного обладнання новим, більш продуктивним, а технічний розвиток підприємства згідно з підходом, викладеним у

[10], трактується як сукупність організаційно-технічних заходів, які виступають завершальним етапом певних науково-технічних програм, що здійснюється в межах підприємства і виконує роль інтенсифікатора щодо певних ділянок виробничого процесу [7].

Необхідно відмітити, що значна кількість науковців, зокрема автор праці [6], зазначають важливість технічного розвитку підприємства для забезпечення процесу розширеного відтворення та підвищення його конкурентоспроможності на ринку. При цьому дослідники докладно розглядають інвестиційні витрати, пов'язані з реалізацією програм технічного переозброєння підприємств. Так, у [8, с. 212] наголошується на тому, що зі збільшенням ступеня технічного розвитку підприємства частка витрат у придбання машин і обладнання зменшується, натомість, спостерігається зростання частки витрат у науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи, придбання зовнішніх знань (у т. ч. нових технологій), навчання та підготовку персоналу тощо.

Проте, питання встановлення найкращого співвідношення між поточними та інвестиційними витратами у процесі планування заходів із технічного розвитку підприємства розглянуто в сучасній науковій літературі недостатньо повно і потребує подальшого дослідження. Тому метою написання статті є розроблення теоретичних засад структурування витрат підприємства у процесі планування заходів з його технічного розвитку.

Величина економічних результатів діяльності підприємства, насамперед операційного прибутку, значною мірою залежить від наявного співвідношення між окремими складовими його витрат, тобто від їх структури. При цьому під структуруванням витрат доцільно розуміти процес упорядкування їх складу та співвідношення між окремими їх видами шляхом реалізації функцій та застосування методів управління витратами на рівні господарюючого суб'єкта.

Необхідність структурування витрат підприємства, серед іншого, обумовлена наявністю значної кількості їх видів та груп. Зокрема, доцільно вказати на існування частини витрат (як поточних, так і капітальних), величина яких змінюється зі зміною технології виготовлення продукції. Такі витрати можна назвати технологічно-релевантними. Очевидно, що в процесі структурування витрат при встановленні найкращих технологічних параметрів виготовлення продукції підприємства саме технологічно-релевантні витрати відіграють найбільшу роль.

При плануванні заходів з технічного розвитку підприємства особливу увагу слід приділяти встановленню найкращого співвідношення між його поточними та капітальними витратами, що потребує здійснення такої послідовності дій:

- 1) визначення можливостей скорочення величини поточних витрат підприємства за умови незмінності обсягів виготовлення продукції та розміру наявних активів;
- 2) визначення оптимальних обсягів виготовлення та реалізації продукції підприємства за незмінного розміру його наявних активів;

- 3) оцінювання величини зайвих необоротних активів підприємства;
- 4) визначення оптимальної величини оборотних активів підприємства;
- 5) установаження можливостей покращення співвідношення між окремими складовими необоротних активів підприємства, насамперед, між активною та пасивною складовими його основних засобів;
- 6) обґрунтування доцільності заміщення частини поточних витрат капітальними за рахунок удосконалення техніко-технологічної бази підприємства, що передбачає: визначення частки технологічно-релевантних поточних витрат у загальній величині поточних витрат підприємства; визначення частки технологічно-релевантних капітальних витрат у загальній величині капітальних витрат підприємства; установаження залежності між величиною технологічно-релевантних поточних витрат підприємства та величиною технологічно-релевантних капітальних витрат; визначення оптимальної величини технологічно-релевантних поточних та капітальних витрат підприємства.

Як випливає з викладеного вище, одним з важливих напрямів покращення співвідношення між поточними та капітальними витратами підприємства є вдосконалення технологічної структури його основних засобів шляхом збільшення співвідношення між вартістю їх активної та пасивної частин. При цьому слід ґрунтуватися на результатах процедури оцінювання впливу цього співвідношення на величину фінансових результатів підприємства, яка повинна містити такі основні етапи:

1. Формування масиву вхідної інформації про показники, на підставі яких здійснюється оцінювання впливу зростання співвідношення між активною та пасивною частинами основних засобів підприємства на величину його фінансових результатів.

2. Побудова аналітичного виразу показника прибутку від операційної діяльності (ПОД) підприємства:

$$ПОД = ПЧ \cdot \epsilon \cdot (a_1 - a_2) - ПВ, \quad (1)$$

де $ПЧ$ – первісна вартість пасивної частини основних засобів підприємства, тис. грн; ϵ – співвідношення між первісною вартістю активної та пасивної частин основних засобів підприємства, разів; a_1 – співвідношення між чистим доходом підприємства та первісною вартістю активної частини його основних засобів, разів; a_2 – співвідношення між змінними витратами підприємства (у розрахунку на увесь обсяг продукції) та первісною вартістю активної частини його основних засобів, разів; $ПВ$ – величина постійних витрат підприємства, тис. грн.

3. Використовуючи вираз (1), установаження умови рівності прибутку від операційної діяльності підприємства нулю:

$$ПОД = ПЧ \cdot \epsilon \cdot (a_1 - a_2) - ПВ = 0, \quad (2)$$

або

$$\epsilon = \frac{ПВ}{ПЧ \cdot (a_1 - a_2)}. \quad (3)$$

4. Установаження умови рівності прибутку від операційної діяльності підприємства нормальному прибутку на вкладений капітал у його основні засоби:

$$ПОД = ПЧ \cdot \epsilon \cdot (a_1 - a_2) - ПВ = ПЧ \cdot (1 + \epsilon) \cdot E_n, \quad (4)$$

або

$$\epsilon = \frac{ПВ + ПЧ \cdot E_n}{ПЧ \cdot (a_1 - a_2 - E_n)}, \quad (5)$$

де E_n – нормальна прибутковість інвестицій у дану галузь промисловості, тобто такий її мінімальний рівень, за якого інвестори погодяться вкладати в цю галузь кошти, частка одиниці.

5. Діагностика показника співвідношення між первісною вартістю активної та пасивної частин основних засобів підприємства. При цьому слід виокремлювати такі три випадки:

- ✦ коли співвідношення ϵ не забезпечує отримання підприємством прибутку, що відбувається при виконанні такої нерівності:

$$\epsilon < \frac{ПВ}{ПЧ \cdot (a_1 - a_2)}; \quad (6)$$

- ✦ коли співвідношення ϵ забезпечує отримання прибутку, але нижчого за нормальний, що відбувається при виконанні таких нерівностей:

$$\frac{ПВ}{ПЧ \cdot (a_1 - a_2)} < \epsilon < \frac{ПВ + ПЧ \cdot E_n}{ПЧ \cdot (a_1 - a_2 - E_n)}; \quad (7)$$

- ✦ коли співвідношення ϵ забезпечує отримання підприємством надприбутку, що відбувається при виконанні такої нерівності:

$$\epsilon > \frac{ПВ + ПЧ \cdot E_n}{ПЧ \cdot (a_1 - a_2 - E_n)}. \quad (8)$$

Слід відзначити, що для будь-якого підприємства існує певне оптимальне співвідношення між величиною його поточних та інвестиційних витрат. Дійсно, якщо, наприклад, як критерій оптимальності розглядати максимум показника прибутковості активів підприємства за величиною його валового прибутку, то даний показник можна подати у такому вигляді:

$$П_a^6 = \frac{П_\epsilon}{K_c} = \frac{ЧД}{K_c} - \frac{C}{K_c}, \quad (9)$$

де $П_a^6$ – прибутковість активів підприємства за його валовим прибутком, частка одиниці; $П_\epsilon$ – валовий прибуток підприємства, тис. грн; K_c – середньорічна вартість сукупних активів підприємства за підсумком балансу, тис. грн; $ЧД$ – чистий дохід підприємства, тис. грн; C – собівартість реалізованої ним продукції, тис. грн.

Якщо б відношення чистого доходу до середньорічної вартості сукупних активів підприємства за підсумком балансу залишалось б незмінним, то зі зменшенням відношення собівартості реалізованої продукції до середньорічної вартості сукупних активів підприємства прибутковість активів підприємства постійно би збільшувалася. Однак сталість відношення $ЧД$ до K_c у цьому випадку не може тривати необмежено довго (оскільки суттєвим зменшенням поточних витрат потребує переходу до більш капітаємних технологій виготовлення продукції). Отже, за певного рівня співвідношення по-

точних та інвестиційних витрат підприємства значення C / K_c зменшиться на меншу величину, ніж скоротиться $ЧД / K_c$ (або подальше зменшення поточних витрат стане технологічно неможливим).

Розглянемо тепер більш детально послідовність встановлення найкращого співвідношення між поточними та капітальними витратами підприємства у процесі реалізації рішень щодо впровадження нових прогресивних видів техніки та технологій виготовлення продукції.

Перш за все, з метою оптимізації співвідношення між поточними та інвестиційними витратами підприємства потрібно виокремити декілька видів поточних витрат підприємства на виробництво одиниці його продукції залежно від рівня її капіталомісткості, зокрема: витрати, які не залежать від зміни цього рівня; витрати, які зменшуються зі збільшенням питомої капіталоемності; витрати, які зростають зі збільшенням капіталоемності продукції (це, зокрема, питомі амортизаційні відрахування).

У випадку, коли питомі амортизаційні відрахування є пропорційними питомій капіталоемності, визначити її оптимальний рівень можна за критерієм мінімуму питомих приведених витрат:

$$ППВ(\kappa) = B_1 + B_2(\kappa) + (E_n + E_a) \cdot \kappa \rightarrow \min, \quad (10)$$

де $ППВ(\kappa)$ – питомі приведені витрати на виробництво продукції як функція її питомої капіталомісткості κ , грн; B_1 – питомі витрати, величина яких не залежить від рівня капіталомісткості продукції, грн; $B_2(\kappa)$ – питомі витрати, величина яких визначається рівнем капіталомісткості продукції, грн; E_a – норма амортизаційних відрахувань, частка одиниці.

Слід відзначити, що залежність $B_2(\kappa)$ у формулі (10) може мати різний математичний вигляд; одним з можливих варіантів специфікації даної функції є такий:

$$B_2(\kappa) = \frac{A}{\kappa^\alpha}, \quad (11)$$

де A, α – параметри залежності, які встановлюються за допомогою методів кореляційно-регресійного аналізу.

У випадку, коли залежність $B_2(\kappa)$ має вигляд (11), цільова функція (10) перетворюється в таку:

$$ППВ(\kappa) = B_1 + \frac{A}{\kappa^\alpha} + (E_n + E_a) \cdot \kappa \rightarrow \min. \quad (12)$$

Похідна функції (12) може бути поданою в такому вигляді:

$$ППВ'(\kappa) = -\alpha \cdot \frac{A}{\kappa^{\alpha+1}} + E_n + E_a. \quad (13)$$

Прирівнявши вираз (13) до нуля, знаходимо оптимальне значення капіталоемності продукції за умови, що залежність $B_2(\kappa)$ має вигляд (11):

$$k_{opt} = \alpha^{-1} \sqrt[\alpha]{\frac{\alpha \cdot A}{E_n + E_a}}, \quad (14)$$

де k_{opt} – оптимальне значення питомої капіталоемності продукції, грн.

Слід відзначити, що показник α у вищенаведених формулах являє собою еластичність витрат $B_2(\kappa)$ за ка-

піталоемністю продукції, тобто показує, на скільки відсотків зменшаться ці витрати зі збільшенням рівня капіталоемності продукції на 1%.

У процесі планування технічного переозброєння підприємства постає необхідність агрегованого (тобто за усією сукупністю видів продукції) підходу до знаходження найкращого співвідношення між поточними та інвестиційними витратами. За таких умов змінною величиною доцільно обрати рівень капіталоемності продукції підприємства за величиною його чистого доходу, тобто відношення вартості його сукупних активів до чистого доходу. Тоді оптимальним значенням цього показника буде така його величина, за якої максимізується надприбуток підприємства:

$$НП = ЧД - C_1 - C_2 - K \cdot ((1 - \gamma) \cdot E_{ac} + E_n) = ЧД - C_1 - C'_2 \cdot ЧД - k_{чд} \cdot ((1 - \gamma) \cdot E_{ac} + E_n) \cdot ЧД \rightarrow \max, \quad (15)$$

де $НП$ – величина річного надприбутку підприємства, тобто різниця між його фактичним річним операційним прибутком і величиною нормального річного прибутку на вкладений у активи даного підприємства капітал, тис. грн; $ЧД$ – чистий дохід підприємства за рік, тис. грн; C_1 – частина повної собівартості реалізованої продукції, величина якої не залежить від рівня її капіталоемності, тис. грн; C_2 – частина повної собівартості реалізованої продукції, величина якої залежить від рівня її капіталоемності (окрім амортизаційних відрахувань), тис. грн; K – вартість сукупних активів підприємства за балансом, тис. грн; C'_2 – частка витрат підприємства, величина яких залежить від рівня капіталомісткості його продукції (окрім амортизаційних відрахувань), у чистому доході підприємства за звітний рік, частка одиниці; $k_{чд}$ – капіталоемність продукції підприємства за величиною його чистого доходу, частка одиниці; γ – частка оборотних активів у структурі сукупних активів підприємства, частка одиниці; E_{ac} – середня норма амортизаційних відрахувань на реновацію основних засобів підприємства, частка одиниці.

За таких умов величину C'_2 можна розглядати як функцію від капіталоемності продукції підприємства $k_{чд}$. Якщо залежність між цими двома показниками характеризується постійною еластичністю, то її формалізований вигляд є таким:

$$C'_2 = \frac{B}{k_{чд}^\beta}, \quad (16)$$

де B і β – параметри залежності (16).

Підставивши вираз (16) у цільову функцію (15), знайдемо похідну отриманої функції за показником $k_{чд}$:

$$НП'(k_{чд}) = \beta \frac{B}{k_{чд}^{\beta+1}} \cdot ЧД - ((1 - \gamma) \cdot E_{ac} + E_n) \cdot ЧД. \quad (17)$$

Прирівнявши вираз (17) до нуля, отримаємо формулу для визначення оптимального значення капіталомісткості продукції підприємства:

$$k_{чдоpt} = \beta^{-1} \sqrt[\beta]{\frac{\beta \cdot B}{(1 - \gamma) \cdot E_{ac} + E_n}}, \quad (18)$$

де $k_{чдоpt}$ – оптимальне значення показника капіталоемності продукції підприємства за величиною його чистого доходу, частка одиниці.

Тоді величину оптимального співвідношення між поточними та інвестиційними витратами підприємства можна обчислити за такою формулою:

$$l_{opt} = \frac{C_1 + C'_{2opt} \cdot ЧД + k_{чдопт} \cdot (1 - \gamma) \cdot ЧД \cdot E_{ac}}{k_{чдопт} \cdot ЧД}, \quad (19)$$

де l_{opt} – величина оптимального співвідношення між поточними та інвестиційними витратами підприємства, частка одиниці; C'_{2opt} – оптимальна величина частки витрат підприємства, що залежить від рівня капіталоємності (окрім амортизаційних відрахувань), частка одиниці, яка обчислюється за такою формулою:

$$C'_{2opt} = \frac{B}{k_{чдопт}^{\beta}}. \quad (20)$$

Розраховане за формулою (19) оптимальне співвідношення між поточними та інвестиційними витратами підприємства, яке відповідає оптимальному рівню капіталоємності його продукції, повинно виступати одним з головних узагальнюючих показників планування заходів з технічного розвитку суб'єкта господарювання.

Отже, під структуруванням витрат підприємства доцільно розуміти процес упорядкування їх складу та співвідношення між окремими їх видами шляхом реалізації функцій та застосування методів управління витратами на рівні господарюючого суб'єкта.

Одним з важливих напрямів покращення співвідношення між поточними та капітальними витратами підприємства є вдосконалення технологічної структури його основних засобів. Для підвищення ступеня обґрунтованості заходів з такого вдосконалення фахівцям економічних служб підприємств доцільно скористатися поданим у статті методом оцінювання впливу співвідношення між вартістю активної та пасивної частин основних засобів на величину фінансових результатів підприємства.

Використання запропонованого методу раціоналізації співвідношення між поточними та інвестиційними витратами підприємств у процесі планування їх технічного розвитку дасть змогу цим підприємствам досягти зростання їх фінансових результатів за рахунок встановлення науково обґрунтованої величини собівартості продукції, що припадає на одиницю вартості сукупних активів підприємств.

Подальше дослідження питання розроблення теоретичних засад структурування витрат підприємства у процесі планування заходів з його технічного розвитку повинно передбачати встановлення закономірностей зміни структури поточних витрат підприємства із зростанням рівня зношеності його основних засобів. ■

ЛІТЕРАТУРА

- 1. Злотницька Ю. В.** Структура витрат та її вплив на ефективність виробництва в хмелегосподарствах / Ю. В. Злотницька [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://magazine.faa.org.ua/content/view/960/35/>
- 2. Загородній А. Г.** Фінансово-економічний словник: [близько 8000 понять і термінів] / А. Г. Загородній, Г. Л. Вознюк. – К. : Знання, 2007. – 1072 с.

3. Амоша О. І. Інноваційне оновлення техніко-технологічної бази промислового виробництва на синергетичних засадах: теорія і практика / О. І. Амоша, І. П. Булеєв, Г. З. Шевцова // Економіка промисловості. – 2007. – № 1 (36). – С. 3–9.

4. Саннікова С. Ф. Аналіз витрат і результатів операційної діяльності в залежності від інноваційної спрямованості виробництва / С. Ф. Саннікова, А. С. Головка // Економічний простір. – 2014. – № 89. – С. 205–215.

5. Єршова Г. В. Проблема оновлення основних фондів промислових підприємств України та напрями її вирішення / Г. В. Єршова // Фінансова система України : збірник наукових праць. – Острого : Вид.-во Національного університету «Острозька академія», 2007. – Вип. 9. – Ч. 2. – С. 216–222.

6. Петрович Й. М. Оновлення техніко-технологічної бази шляхом проведення технічного переозброєння й реконструкції підприємства / Й. М. Петрович, А. Ф. Кіт, В. В. Кулішов [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://poglyad.com/students/item/15599/>

7. Колещук О. Я. Обґрунтування критерію прийняття оптимальних рішень щодо оновлення основних засобів машинобудівних підприємств / О. Я. Колещук // Науковий вісник НЛТУ України. – 2010. – № 20.1. – С. 302–308.

8. Ларіна К. В. Управління технічним переозброєнням підприємства на основі концепції маркетингу : автореф. дис. ... канд. екон. наук: спец. 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)» / К. В. Ларіна. – Х., 2008. – 22 с.

9. Скворцов І. Б. Ефективність інвестиційного процесу: методологія, методи і практика : монографія / І. Б. Скворцов. – Львів : Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2003. – 312 с.

10. Юрченко В. В. Розробка програми вдосконалення матеріально-технічної бази підприємства / В. В. Юрченко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.rusnauka.com/17_PMN_2014/Economics/10_171948

REFERENCES

- Amosha, O. I., Bulieiev, I. P., and Shevtsova, H. Z. "Innovatsiine onovlennia tekhniko-tekhnolohichnoi bazy promyslovoho vyrobnytstva na synerhetychnykh zasadakh: teoriia i praktyka" [Innovative upgrade technical and technological base of industrial production on the basis of synergy: Theory and Practice]. *Ekonomika promyslovosti*, no. 1 (36) (2007): 3-9.
- Koleshchuk, O. Ya. "Obgruntuvannia kryteriiu pryiniattia optymalnykh rishen shchodo onovlennia osnovnykh zasobiv mashynobudivnykh pidpriemstv" [Justification criterion of optimal solutions to fixed assets machine-building enterprises]. *Naukovyi visnyk NLTU Ukrainy*, no. 20.1 (2010): 302-308.
- Larina, K. V. "Upravlinnia tekhnichnym pereozbroienniam pidpriemstva na osnovi kontseptsii marketynhu" [Management of technical re-equipment company based concept marketing]. *Avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk: 08.00.04*, 2008.
- Petrovych, Y. M., Kit, A. F., and Kulishov, V. V. "Onovlennia tekhniko-tekhnolohichnoi bazy shliakhom provedennia tekhnichnoho pereozbroiennia i rekonstruktsii pidpriemstva" [Upgrading technical and technological base through technical upgrading and reconstruction of the company]. <http://poglyad.com/students/item/15599/>
- Sannikova, S. F., and Holovko, A. S. "Analiz vytrat i rezultativ operatsiinoi diialnosti v zalezhnosti vid innovatsiinoi spriamovanosti vyrobnytstva" [Analysis of costs and results of operations based on innovative orientation of production]. *Ekonomichnyi prostir*, no. 89 (2014): 205-215.
- Skvortsov, I. B. *Efektivnist investytsiinoho protsesu: metodolohiia, metody i praktyka* [The effectiveness of the investment process, methodology, methods and practices]. Lviv: Vyd-vo NU «Lvivska politekhnika», 2003.

Yershova, H. V. "Problema ovolnennia osnovnykh fondiv promyslovykh pidpryemstv Ukrainy ta napriamy yii vyrishennia" [The problem of replacement of fixed assets of industrial enterprises of Ukraine and ways of its solution]. *Finansova systema Ukrainy*, vol. 2, no. 9 (2007): 216-222.

Yurchenko, V. V. "Rozrobka prohramy vdoskonalennia materialno-tekhnichnoi bazy pidpryemstva" [Development of the im-

provement of logistics enterprises]. http://www.rusnauka.com/17_PMN_2014/Economics/10_171948

Zahorodnii, A. H., and Vozniuk, H. L. *Finansovo-ekonomichnyi slovnyk* [Financial and economic dictionary]. Kyiv: Znannia, 2007.

Zlotnytska, Yu. V. "Struktura vytrat ta yii vplyv na efektyvnist vyrobnytstva v khmelehospodarstvakh" [The cost structure and its effect on production of hop farms]. <http://magazine.faa.org.ua/content/view/960/35/>

УДК 005.658:330.131

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА: ТЕОРЕТИЧНИЙ ДОСВІД І ПРАКТИЧНЕ ВИКОРИСТАННЯ

© 2015 СМОКВИНА Г. А.

УДК 005.658:330.131

Смоквіна Г. А. Сучасні підходи до оцінки економічної безпеки промислового підприємства: теоретичний досвід і практичне використання

Метою статті є дослідження існуючих теоретичних підходів до оцінки економічної безпеки промислового підприємства та виявлення доцільності їх практичного використання. Розглядаються та аналізуються підходи до оцінки економічної безпеки, що застосовуються на підприємствах промислової галузі. Серед загальнопоширених визначено індикаторний підхід, де показники згруповані за функціональними складовими, надано критерії оцінки, а також ступінь їх впливу на стан безпеки підприємства, що включає розрахунок інтегрального показника та програмно-цільовий підхід. Перспективою подальших досліджень у даному напрямку є розробка універсальної методики оцінки рівня економічної безпеки, що буде сприяти прийняттю управлінських рішень щодо забезпечення економічної безпеки промислового підприємства.

Ключові слова: економічна безпека, підходи, оцінка, методи, функціональні складові, промислове підприємство, індикатори.

Рис.: 1. **Табл.:** 2. **Формул:** 3. **Бібл.:** 18.

Смоквіна Ганна Анатоліївна – кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку, аналізу і аудиту, Одеський національний політехнічний університет (пр. Шевченка, 1, Одеса, 65044, Україна)

E-mail: smokvinaann@gmail.com

УДК 005.658:330.131

Смоквіна А. А. Современные подходы к оценке экономической безопасности промышленного предприятия: теоретический опыт и практическое использование

Целью статьи является исследование существующих теоретических подходов к оценке экономической безопасности промышленного предприятия и выявление целесообразности их практического использования. Рассматриваются и анализируются подходы к оценке экономической безопасности, применяемые на предприятиях промышленной отрасли. Среди общераспространенных определен индикаторный подход, при котором показатели сгруппированы по функциональным составляющим, представлены критерии оценки, а также степень их влияния на состояние безопасности предприятия, включая расчет интегрального показателя и программно-целевой подход. Перспективой дальнейших исследований в данном направлении является разработка универсальной методики оценки уровня экономической безопасности, которая будет способствовать принятию управленческих решений по обеспечению экономической безопасности промышленного предприятия.

Ключевые слова: экономическая безопасность, подходы, оценка, методы, функциональные составляющие, промышленное предприятие, индикаторы.

Рис.: 1. **Табл.:** 2. **Формул:** 3. **Библ.:** 18.

Смоквіна Анна Анатоліївна – кандидат економічних наук, доцент кафедри учета, анализа и аудита, Одесский национальный политехнический университет (пр. Шевченка, 1, Одесса, 65044, Украина)

E-mail: smokvinaann@gmail.com

UDC 005.658:330.131

Smokvina G. A. Contemporary Approaches to Assessment of Economic Security of Industrial Enterprises: Theoretical Experience and Practical Use

The article is aimed at studying the existing theoretical approaches to assessment of the economic security of industrial enterprises and identifying the reasonability of their practical use. The article considers and analyzes the approaches to assessing economic security, which are applied at the enterprises of industrial sector. Among the commonly used is the indicator approach, according to which the indicators are grouped by functional components, the evaluation criteria and degree of their influence on the security status of the enterprise are provided, including the calculation of the integral indicator; and the program-oriented and goal-oriented approach. The prospect of further research in this area is development of a universal methodology for assessing levels of economic security, that will facilitate the adoption of managerial decisions to ensure the economic security of industrial enterprise.

Key words: economic security, approaches, assessment, methods, functional components, industrial enterprise, indicators.

Pic.: 1. **Tabl.:** 2. **Formulae:** 3. **Bibl.:** 18.

Smokvina Ganna A. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor of the Department of Accounting, Analysis and Audit, Odessa National Polytechnic University (pr. Shevchenka, 1, Odessa, 65044, Ukraine)

E-mail: smokvinaann@gmail.com

Ефективна діяльність промислових підприємств напряму залежить від фінансових, технологічних, інтелектуальних, інформативних та екологічних витрат, зниження ризиків, підвищення продуктивності праці, конкурентоспроможності та ефективного ведення господарської діяльності. Стан цих складових і ресурсних можливостей підприємства представляє собою

економічну безпеку підприємства, яка може забезпечити стійке функціонування та позитивний розвиток господарського суб'єкта.

Економічна безпека промислового підприємства передбачає комплекс взаємопов'язаних заходів організаційно-правового характеру, які здійснюються спеціальними органами, службами, підрозділами підприємства,